

ห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้กฎหมายเพื่อปวงชน สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

The Living library Project : People's Legal Resources Academic Resources Center Rajabhat Mahasarakham University

พรทิพย์ วรกุล และคณะ

Porntip Worakul and

บทคัดย่อ

เพื่อการพัฒนากระบวนการห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และประชาชน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านกฎหมายสำหรับประชาชน และเพื่อประชาสัมพันธ์ระบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายให้แก่นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ตลอดจนประเมินผลระบบห้องสมุดมีชีวิตวิธีวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

ระบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายมีการจำแนกการบริหารงานออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 งานห้องสมุดกฎหมายที่มีการจัดบริการในรูปแบบต่างๆ หลากอย่าง เช่น บริการสื่อสารสนเทศด้านกฎหมายทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีบริการยืม-คืน บริการตอบคำถามและประสานงานกฎหมาย เว็บไซต์กฎหมาย <http://arcm.rmu.ac.th/laws> ส่วนที่ 2 คือ งานห้องสมุดเคลื่อนที่มีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น บริการห้องสมุดสู่ชุมชน ตอบปัญหากฎหมาย จัดหมายข่าว คู่มือกฎหมาย ส่วนที่ 3 งานเผยแพร่และส่งเสริมการเรียนรู้กฎหมาย ผลการประเมินผลระบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายพบว่า ผู้ใช้บริการทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในด้านของสารนิเทศ กิจกรรมและการบริการอยู่ในระดับมาก ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือความต่อเนื่องในการบริการในส่วนของห้องสมุด

คำสำคัญ : ห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุดกฎหมาย แหล่งเรียนรู้กฎหมาย

ABSTRACT

The purposes of this study were to develop the system of a living library in law for Rajabhat Maha Sarakham University students and the people who live in Wangnang Sub-district, Muang District, Maha Sarakham Province, to construct learning network on law for all, and to distribute this project to the public including to evaluate the living library project. The study was conducted by using participatory action. The finding indicated that living library in law was classified in 3 sections. The first section provided available law printed materials, A-V materials and electronics resources (law databases and CD-Rom databases). There were book loan services, question and answer services, a law co-operation center, and the law library website (<http://arcm.rmu.ac.th/laws>). The second section provided a mobile library which has variety functions including community library service, a law clinic, a newsletter, and a law manual.

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รับต้นฉบับ 7 มิถุนายน 2552 รับลงพิมพ์ 26 มิถุนายน 2552

The third section provided for the information distribution and law learning promotion. The results of the assessment of the living library revealed that the respondents both the students and the people were very satisfied. The operation of the project should continue.

Keywords : living library, law Library, law resources learning center

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ

การแก้ไขวิกฤตและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องแก้ปัญหาพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพ โดยอาศัยสถานะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี มีระบบตรวจสอบที่โปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับบทบาทภาครัฐและลดการซ้ำซ้อนในการทำงาน พัฒนาระบบข้อมูลเสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผน และวิเคราะห์ควบคุมการกระจายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน เพื่อวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็ง สนับสนุนภาคการผลิตให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพอันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเป็นการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว คือ การนำหลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส ที่สามารถตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม มากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาให้สามารถใช้เป็นภูมิคุ้มกันของภาคเศรษฐกิจและสังคม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากกระแสพระบรมราโชวาทของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “อันกฎหมายนี้เป็นสิ่ง

สำคัญสำหรับบ้านเมือง เพราะว่าเป็นหลักของการเป็นอยู่ร่วมกันในชาติบ้านเมือง เพื่อให้การเป็นอยู่มีระเบียบเรียบร้อย และให้ทุกคนที่อยู่ในชาติได้สามารถที่จะมีชีวิตที่รุ่งเรืองโดยไม่เบียดเบียนกัน” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์, 2530) กฎหมายจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ประชาชนจะต้องรับทราบ เพราะมีบทบาทต่อสังคมใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ (บรรศักดิ์ อวรรณโณ, 2541 : 65-78) ทำหน้าที่ควบคุมสังคม เพื่อให้สังคมเป็นปึกแผ่นรวมกันอยู่ได้ รักษาระบบคุณค่าของสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด ระงับข้อพิพาทในสังคมบนที่นิติกร และจัดสรรทรัพยากร และผลประโยชน์ในสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2542 มาตรา 29, 35 และ มาตรา 48 ได้กล่าวถึงเรื่อง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของ สิทธิมนุษยชน คือ คัดค้านความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม (พระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2542 : มาตรา 3)

การให้การศึกษากับประชาชน รัฐบาลได้มีการปฏิรูปการศึกษาและได้มีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 8 เรื่องการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ส่งเสริมการดำเนินการและจัดตั้งแหล่ง

การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวจึงต้องมีการสำรวจและปรับปรุงสัมพันธภาพของผู้จัดการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงรูปแบบการเรียนรู้และระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขึ้น ขจัดปัญหาเรื่อง เวลา สถานที่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ก็อยู่ที่การปรับบทบาทของสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีความจริงจัง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานกันอย่างใกล้ชิด การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ต้องมีกลไกในการสร้างเครือข่าย รวมทั้งมาตรการต่างๆ เพื่อลดเส้นทางการเรียนรู้ให้สั้นลง

ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของการศึกษาให้ได้มาตรฐานในการตอบสนองภารกิจหลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในฐานะสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นได้สนองนโยบายของรัฐบาลและพระราชบัญญัติการศึกษา ในการพัฒนาและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และมีพันธกิจต่อสังคมในการให้บริการวิชาการได้เปิดสอนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันเดียวในภาคอีสานตอนบนที่เปิดสอนในสาขาวิชานี้ และได้รับความนิยมของนักศึกษาและประชาชนที่แสดงความประสงค์จะเข้าศึกษามีจำนวนในแต่ละปีกว่า 1,000 คน ในปัจจุบันโปรแกรมวิชานิติศาสตร์มีนักศึกษาทั้งสิ้น 1,140 คน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชา 6 คน และอาจารย์พิเศษ 11 คน ที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายในท้องถิ่นและอาจารย์พิเศษจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้

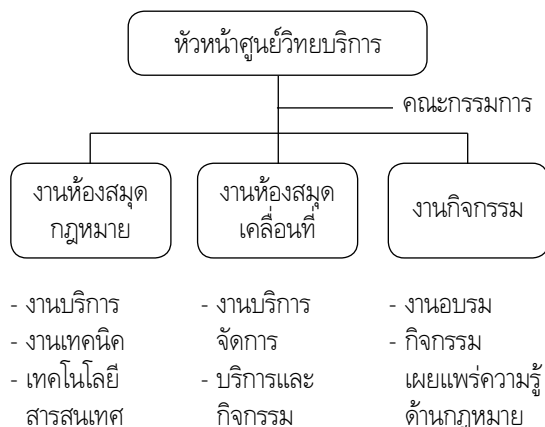
ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาและประชาชนในท้องถิ่น ศูนย์วิทยบริการได้จัดมุมสิ่งพิมพ์ทางด้านกฎหมายที่เป็นคำพิพากษาฎีกาไว้ที่ ชั้น 1 ของอาคาร และรวบรวมสิ่งพิมพ์ทางด้านกฎหมาย มีหนังสือด้านกฎหมาย 1,560 เล่มวารสาร 53 เล่ม ฐานข้อมูลทางด้านกฎหมาย 1 ฐานข้อมูล นอกจากนี้ยังได้มีการติดตามและประเมินการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมีความพร้อมในการสร้างระบบห้องสมุดมีชีวิต เพื่อจะบริการชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและประชาชนจังหวัดมหาสารคาม โดยสำรวจความต้องการความรู้ด้านกฎหมายจากนักศึกษาของสถาบันและประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 200 คน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดมหาสารคามมีความต้องการความรู้ด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้จากการศึกษาคดีในศาลจังหวัดมหาสารคามระหว่าง พ.ศ. 2545 -2546 พบว่า พ.ศ. 2545 มีคดี 3,069 คดี เป็นคดีที่ค้างจำนวน 699 คดี คดีเกิดขึ้นใหม่ 2,370 คดี เป็นคดีพิจารณาเสร็จ 2,499 คดี ใน พ.ศ. 2546 มีคดี 4,027 คดี เป็นคดีที่ค้างจำนวน 750 คดี เป็นคดีที่เกิดขึ้นใหม่ 3,457 คดี คดีที่พิจารณาเสร็จ 3,155 คดี (ศาลจังหวัดมหาสารคาม : 2547) จากจำนวนคดีดังกล่าวพบว่าคดีส่วนใหญ่เป็นคดีแพ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา เพื่อนำผลทางวิจัย ไปพัฒนาระบบห้องสมุดมีชีวิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีเครือข่ายเพื่อสะดวกในการเรียนรู้ของประชาชนตลอดทั้งเพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย และใช้ยุทธวิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

โครงสร้างของการบริการห้องสมุดกฎหมายมีลักษณะ

2. งานห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นการให้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ไปยังชุมชน หมู่บ้าน เป็นงานที่แยกออกเป็น 2 ส่วน งานดำเนินการ/งานบริการ เกิดจากความร่วมมือกันของห้องสมุดและโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ โดยจัดหาหนังสือวารสาร จดหมายข่าวและความรู้ทางด้านกฎหมายออกบริการในพื้นที่ที่กำหนดตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้ มีการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย โดยความร่วมมือของนักกฎหมายในห้องสมุด อาจารย์ และนักศึกษานิติศาสตร์ออกให้คำแนะนำและปรึกษาด้านกฎหมาย ประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น โดยการกำหนดวัน เวลา

3. งานกิจกรรม เป็นงานที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้กฎหมาย เช่น การอบรมกฎหมายเบื้องต้นสำหรับผู้นำชุมชน การจัดนิทรรศการรายการวิทยุ ฯลฯ

รูปแบบภายในห้องสมุดกฎหมาย

1. สถานที่ ตั้งอยู่ในอาคารสำนักวิทยบริการ แต่จัดแยกต่างหากเป็นห้องเฉพาะ มีเครื่องอำนวยความสะดวก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นสารานุกรมกฎหมายฐานข้อมูล รายชื่อหนังสือใหม่ทางด้านกฎหมาย บรรณานุกรมกฎหมาย ตารางออกอากาศของ มสธ. ตารางออกอากาศรายการโทรทัศน์ และตารางออกอากาศวิทยุท้องถิ่น ดรรชนีบทความกฎหมาย และสาระสังเขปด้านกฎหมาย มีการจัดบรรยากาศเชิญชวนให้เข้าใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งจากมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการทำศักยภาพของโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในการขอรับรองจากเนติบัณฑิตยสภา เพราะสิ่งที่

สำคัญที่สุดของโรงเรียนกฎหมาย คือ ห้องสมุดกฎหมาย เครื่องมือสำคัญที่สุดของนักกฎหมาย คือ ห้องสมุดกฎหมาย

2. บุคลากร บรรณารักษ์ของสำนักวิทยบริการ 1 คน มีหน้าที่ทำงานจัดหา จัดเก็บ บริการและแนะนำสิ่งพิมพ์ทางด้านกฎหมาย บริการตอบคำถาม และประสานงานเพื่อตอบปัญหากฎหมายกับนักกฎหมายและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายให้กับผู้ขอรับบริการซึ่งได้แก่ประชาชนทั่วไป นักศึกษาและอาจารย์ นอกจากนี้มีนักศึกษาร่วมงาน จากโปรแกรมนิติศาสตร์ และโปรแกรม บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

3. ทรัพยากรสารสนเทศ มีสื่อหลากหลายชนิด ได้แก่ หนังสือกฎหมาย คู่มือกฎหมายประมวลกฎหมาย วารสารและหนังสือพิมพ์ กฤตภาคกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา สารบัญ คำพิพากษา ราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ (<http://arcm.rmu.ac.th/laws>) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สื่อโสตทัศน์ วิดิทัศน์

4. เนื้อหากฎหมาย กฎหมายที่ประชาชนมีความเห็นว่าเป็นสำคัญ ในระดับมาก ได้แก่ กฎหมายกัญยา กฎหมายจำนอง กฎหมายจำนำ กฎหมายขายฝาก กฎหมายมรดก กฎหมายเช่าซื้อ และในระดับปานกลาง ได้แก่ กฎหมายซื้อขาย กฎหมายครอบครัว กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน นอกจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรมีกฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน ประชาชนต้องรู้กฎหมายโดยเฉพาะสิทธิตามรัฐธรรมนูญเห็นว่าการรู้เรื่องกฎหมายเพราะเป็นวิชาชีพประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง

5. บริการและกิจกรรม จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการ พบว่า ในห้องสมุดกฎหมายจะมีบริการต่อไปนี้ คือ บริการยืม-คืนหนังสือ บริการการอ่านและแนะนำการอ่าน บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าและแนะนำ การใช้สิ่งพิมพ์กฎหมาย เว็บไซต์กฎหมาย ฐานข้อมูลกฎหมาย บริการข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีคอมพิวเตอร์รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น นิทรรศการ สารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมาย ประวัติและผลงานของนักกฎหมายไทยที่มีชื่อเสียง ภาพเหตุการณ์วันสำคัญ จัดอบรมกฎหมายใหม่ๆ ศาลจำลอง บริการคลินิกกฎหมาย จดหมายข่าวกฎหมาย มีคอมพิวเตอร์ภายใน

ห้องสมุด นักศึกษาเสนอหนังสือกฎหมายได้ อยากให้ยืมหนังสืออ้างอิงได้ มียืมระหว่างห้องสมุดจากที่อื่น ห้องสมุดกฎหมายเคลื่อนที่ ศูนย์ประสานความรู้ด้านกฎหมาย การสนทนากับเพื่อน การฝึกอบรมกฎหมายให้ความรู้ทางกฎหมาย จัดสัมมนาทางกฎหมายอยู่เป็นประจำ คลินิกกฎหมายเคลื่อนที่สู่ชุมชนท้องถิ่น สร้างเครือข่ายด้านกฎหมายกับชุมชน ห้องสมุดสามารถจัดวิทยากร สื่อสร้างความรู้ ปรึกษากฎหมายทางจดหมาย โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต

เกี่ยวกับห้องสมุดกฎหมายเพื่อปวงชนที่จัดบริการ ผู้วิจัยพบว่าเป็นบริการที่ยั่งยืนและต่อเนื่องซึ่งมีข้อดี คือ

1. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในการจัดทำห้องสมุดในด้านอาคารและสถานที่ แต่ก็ยังมีพื้นที่แคบไม่เพียงพอในการให้บริการต้องมีการปรับปรุงโดยขยายบริเวณนั้นต่อไป
2. สนับสนุนการเรียนการสอนวิชากฎหมาย และวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป
4. ได้รับความร่วมมือและประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์ผู้สอนในการจัดหาสื่อสารสนเทศในการประกอบการสอนและการจัดกิจกรรม การจัดบริการ เช่นการคัดเลือกสารสนเทศด้านกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรค

1. ไม่มีงบประมาณเพียงพอเพื่อจะให้บริการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสมบูรณ์ อาจจะแก้ไขโดยใช้งบประมาณในส่วนของสำนักวิทยบริการซึ่งก็จะมีผลกระทบต่องานบริการอื่น
2. บุคลากรคือบรรณารักษ์ต้องทำงานหลายงาน เพราะเดิมมีงานประจำที่ทำอยู่แล้วอาจจะทำให้ทำงานไม่ได้เต็มที่ อีกทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดกฎหมายควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายด้วย เพื่อตอบคำถามและแนะนำการอ่านและการค้นคว้า เนื่องจากต้องบริการประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ทางได้กฎหมาย เพราะปัญหาบางอย่างถ้าจะประสานงานกับอาจารย์และนักกฎหมายอยู่อาจจะทำให้เข้าใจ และบรรณารักษ์ควรจะมีความรู้ในการตอบปัญหา การรวบรวมคำตอบที่ซ้ำๆ แล้วจัดทำไว้ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย การใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริการ และมี มนุษย์สัมพันธ์ตื่นตัวอยู่เสมอในการบริการ ยินดีที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ

เว็บไซต์ด้านกฎหมาย (<http://arcm.rmu.ac.th/laws>)

วัตถุประสงค์ของบริการนี้ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศด้านกฎหมายได้ทุกสถานที่และทุกเวลา โดยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งสำนัก วิทยบริการได้เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง การดำเนินการ เกิดจากความร่วมมือหลายฝ่ายคือ เว็บมาสเตอร์ บรรณารักษ์ นักกฎหมายผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย ประชาชนทั่วไปถามปัญหาและเสนอแนะผ่านทางบริการเว็บบอร์ด สารบัญของเว็บและเนื้อหาเกิดจากการศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการ ประกอบด้วย

1. การสืบค้นกฎหมาย บทความกฎหมาย ราชกิจจานุเบกษา วารสารกฎหมาย ฐานข้อมูล กฎหมาย on-line กฎหมายสำหรับประชาชน การตอบปัญหากฎหมาย (คลินิกกฎหมาย) ซึ่งได้รับความร่วมมือโดย นักกฎหมายและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายตอบปัญหาหรือประชาชนทั่วไปสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ รายการหนังสือใหม่ ข่าวประชาสัมพันธ์ การบริการของห้องสมุด
2. การเชื่อมโยง (link) เป็นบริการที่เป็นประโยชน์ในการรวบรวมแหล่งความรู้กฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศไว้ด้วยกัน เนื้อหาของกฎหมายเป็นกฎหมายทั่วไปแต่จะมีเนื้อหากฎหมายสำหรับประชาชนที่เป็นกฎหมายเบื้องต้นที่ใช้กับชีวิตประจำวัน หน้าแรกของเว็บไซต์ <http://arcm.rmu.ac.th/laws>

กฤตภาคกฎหมายออนไลน์

เป็นบริการหนึ่งของเว็บไซต์กฎหมาย เป็นการรวบรวมคัดสรรบทความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารที่เสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับกฎหมายทุกประเภทจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพกฎหมายมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการสารสนเทศด้านกฎหมาย และเผยแพร่สารสนเทศด้านกฎหมายได้รวดเร็วและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ ผู้ใช้สามารถสืบค้นจากชื่อผู้แต่ง ชื่อบทความ หัวเรื่อง ชื่อหนังสือพิมพ์ และชื่อวารสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ www.arcm.rmu.ac.th ทำให้ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศที่ต้องการได้ทันที

กลยุทธ์ภายนอกมหาวิทยาลัย

รูปแบบห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้กฎหมายเพื่อ
ปวงชน ที่บริการกับกลุ่มผู้ใช้ภายนอก คือ ประชาชน อบรม.
แนวทาง มีลักษณะของกิจกรรมการบริการ ดังนี้

1. อบรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ประชาชนในการเรียนรู้
กฎหมาย ส่วนหนึ่งคือ การถามผู้รู้ และบุคคลที่นับถือ ทั้งนี้
เพื่อเป็นการให้ความรู้กฎหมายกับผู้นำท้องถิ่น จึงเป็น
กิจกรรมที่คณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่จะนำเสนอความรู้
ด้านกฎหมายได้ดี ทั้งยังเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมโดย
การเรียนรู้ วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ทางด้าน
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเพื่อให้
ผู้นำชุมชนสามารถเป็นที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายของ
ประชาชนในหมู่บ้านได้

2. ห้องสมุดกฎหมายเคลื่อนที่

ห้องสมุดกฎหมายเคลื่อนที่เป็นรูปแบบหนึ่งที่ผู้ใช้
ต้องการมากในการจัดกิจกรรมห้องสมุดทั้งนี้เป็นผลจากการ
วิเคราะห์ความต้องการของประชาชนและนักกฎหมายของ
จังหวัดจึงได้จัดกิจกรรมห้องสมุดกฎหมายเคลื่อนที่ขึ้นที่
ตำบลแวงนาง วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่สารสนเทศด้าน
กฎหมายให้ประชาชนตำบลแวงนางให้คำปรึกษาด้าน
กฎหมาย และเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริม การอ่าน

3. คู่มือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้าน
กฎหมายที่ประชาชนต้องการ พบว่า การจัดรูปแบบห้องสมุด
มีชีวิตด้านกฎหมาย ควรมีข้อมูลกฎหมายที่หลากหลาย และ
สื่อที่ใช้เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายที่ต้องการในระดับมาก
เป็นอันดับแรก คือ ตำราหรือหนังสือด้านกฎหมาย จากข้อมูล
ดังกล่าวจึงนำหนังสือ ตำรากฎหมายมาให้บริการแล้ว จึงได้
ผลิตคู่มือด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้นเพื่อให้บริการฟรี
แก่นักศึกษา ประชาชน และบุคคลทั่วไปที่สนใจ เพื่อสามารถ
อ่านศึกษาหาความรู้ด้านกฎหมายจากคู่มือด้วยตนเอง และมี
ไว้ประจำบ้านสำหรับใช้อ่านในยามว่างหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับ
ปัญหาทางกฎหมาย อันเป็นความรู้ที่สามารถแก้ปัญหา เพื่อ
ไม่ให้เกิดคดีความหรือมีคดีความลดน้อยลง

4. รายการวิทยุ “รายการห้องสมุดมีชีวิตแหล่งเรียนรู้ ด้านกฎหมายเพื่อปวงชน”

การเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายให้แก่ปวงชนนั้นมี
ด้วยกันหลายวิธี ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมาย
การทำจดหมายข่าว ผลิตคู่มือ ฯลฯ สื่อวิทยุเป็นกิจกรรมอีก
รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายให้
แก่ประชาชน ทั้งนี้เพราะสื่อวิทยุสามารถ เผยแพร่ข้อมูลได้
ไกล ฟังได้ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นที่ และเวลา ผู้จัดรายการ
สามารถสื่อสารกับผู้ฟังได้โดยตรง สามารถให้ความรู้ตอบข้อ
สงสัยให้แก่ผู้ฟังได้อย่างทันทีทันใด การเผยแพร่ ความรู้โดย
ผ่านสื่อรายการวิทยุ น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมอีกแบบหนึ่ง
ที่จะสามารถให้ผู้ฟังได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านกฎหมายได้
อย่างมีประสิทธิภาพ เวลาที่ออกอากาศ ทุกวันจันทร์-ศุกร์
เวลา 12.30-13.00 น. ณ สถานีวิทยุเสียงชุมชนคนสารคาม
103.5 MHz

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

การสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมาย

จากการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการดำเนินการ
ของห้องสมุดมีชีวิต ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ด้าน
กฎหมาย ดังนี้

1. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เกิดความ
ร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ มีการยืมและแลกเปลี่ยน
ทรัพยากรทางด้านกฎหมายร่วมกัน การใช้ทรัพยากร
สารสนเทศร่วมกันระหว่างประชาชนและนักศึกษาของสถาบัน
ราชภัฏมหาสารคาม

2. การใช้บริการคลินิกกฎหมาย ทำให้เกิดเครือข่าย
ความร่วมมือกันระหว่างนายความ อาจารย์และผู้รู้ทาง
กฎหมายในการตอบปัญหากฎหมายต่างๆ ได้แก่ กฎหมาย
มรดก การจำนอง การจำนำ การค้าประกัน กฎหมายที่ดิน
การเช่าซื้อ การกู้ยืม ดังตัวอย่าง

คำถาม เมื่อพ่อแม่ได้เสียชีวิต แต่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้
ว่าจะยกมรดกที่มีให้กับบุตรคนใด ซึ่งผู้ตายมีบุตร
ทั้งหมด 4 คน จะมีการจัดการมรดกทรัพย์สิน
อย่างไร

คำตอบ โดย มณีนีรัตน์ ภัคตรุงค์ (ทนายความ) เจ้ามรดก
ไม่ทำพินัยกรรมไว้ ตามกฎหมายให้แบ่งแก่ทายาท
พ่อแม่เสียไปทั้งสอง ถ้ามีลูก 4 คน มรดกที่มีอยู่ให้
หารสี่ แต่ถ้าพ่อแม่ยังมีปู่ย่าตายายมีชีวิตอยู่ก็ต้อง
แบ่งให้เขาด้วย ควรไปปรึกษาทนายความ เพราะ
ไม่ทราบว่าพ่อแม่หรือแม่เสียชีวิตและมีพ่อแม่ของ
พ่อแม่มีชีวิตอยู่หรือไม่...

บรรณารักษ์ได้รวบรวมคำถามและคำตอบจากคลินิก
กฎหมาย และนำไปพิมพ์เผยแพร่ในจดหมายข่าวและ
ออกอากาศในรายการ “ห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้ด้าน
กฎหมายเพื่อปวงชน”

3. เครือข่ายความร่วมมือของผู้จัดรายการวิทยุ ได้แก่
นักวิจัย นักกฎหมาย ทนายความ อาจารย์ นักศึกษาและ
ประชาชน ในการให้ความรู้ด้านกฎหมายและสะท้อนปัญหา
ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการรับสารสนเทศทางด้านกฎหมาย

4. การฝึกอบรมกฎหมายกับชุมชน ทำให้เกิด
เครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการในการเป็น
วิทยากรการฝึกอบรม เช่น ที่ดินจังหวัด ที่ดินอำเภอ ผู้นำ
หมู่บ้าน ประธาน องค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนผู้นำ
ชุมชนซึ่งเป็นผู้ประสานงานกฎหมายประจำหมู่บ้าน

5. การทำกฤตภาคออนไลน์ ทำให้เกิดเครือข่ายความ
ร่วมมือระหว่างนักศึกษาโปรแกรมบรรณารักษศาสตร์และ
นิติศาสตร์ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนัก
วิทยบริการในการดำเนินการคัดเลือกบทความและข้อเสนอแนะ
ทางด้านกฎหมายที่จะนำออกเผยแพร่

6. หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านได้รับความร่วมมือ
จากผู้นำชุมชน เป็นเครือข่ายในการเผยแพร่ความรู้ด้าน
กฎหมายถึงชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

7. เครือข่ายกฎหมาย มีนักกฎหมายและผู้รู้ด้าน
กฎหมายมาตอบคำถามด้านกฎหมายและเป็นศูนย์ประสาน
งานด้านกฎหมาย

8. เครือข่ายการจัดการองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย
ทั้งภายในและต่างประเทศ ทำให้เครือข่ายการเรียนรู้กฎหมาย
เพิ่มขึ้น

9. เครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสารสนเทศ
ทางด้านกฎหมาย ทำให้มีบริการสารสนเทศทางกฎหมาย
หลากหลายรูปแบบขึ้น

การประชาสัมพันธ์ระบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมาย

หลังจากที่คณะกรรมการวิจัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
มหาสารคาม ได้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยห้องสมุด
มีชีวิต : แหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมายเพื่อปวงชน โดยการ
ทดลองใช้รูปแบบของห้องสมุดมีชีวิตที่กำหนดขึ้นแล้ว
ปรากฏว่า รูปแบบดังกล่าวทำให้ประชาชนและนักศึกษามี
ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเกิดเครือข่ายด้านกฎหมาย
จนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี
ดังนั้น คณะกรรมการวิจัยโครงการวิจัยห้องสมุดมีชีวิต :
แหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมายเพื่อปวงชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม จึงได้ดำเนิน

1. รายงานผลการวิจัยห้องสมุดมีชีวิตแหล่งเรียนรู้
ด้านกฎหมายเพื่อปวงชน

2. เว็บไซต์ “ห้องสมุดมีชีวิต” <http://arcm.rmu.ac.th/laws>

3. รายการวิทยุ FM 103.50 MHz ในรายการเสียง
ชุมชน

4. เผยแพร่ผลงานกับเครือข่ายห้องสมุดมีชีวิต ต่างๆ
ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

5. บทความลงในวารสาร

6. จดหมายข่าวมหาวิทยาลัย

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของประชาชนและ
นักศึกษา จำนวน 300 คน ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น
266 ชุด คิดเป็นร้อยละ 88.86 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
คิดเป็นเพศชาย 73 คน เพศหญิง 80 คน อายุ 14-76 ปี
ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 73.9) และ
ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 68.0 นักศึกษา จำนวน
113 คน แยกเป็นเพศชาย 67 คน เพศหญิง 46 คน อายุ
15-45 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ
59) และจบระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 23.9)

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อโครงการห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้กฎหมายเพื่อปวงชน

1. ความพึงพอใจด้านระบบข้อมูล

จากการใช้แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจด้านระบบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้กฎหมายเพื่อปวงชน ของประชาชนพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่ง 3 อันดับแรกคือ ความถูกต้องของสารนิเทศ ความเพียงพอของสารนิเทศกับความต้องการ และความทันสมัยกับความต้องการของผู้ใช้สารนิเทศ ส่วนความพึงใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ ความหลากหลายของรูปแบบสารนิเทศที่ให้บริการ ความหลากหลายในการเชื่อมโยงสารนิเทศ และความรวดเร็วในการใช้สารนิเทศในส่วนของความพึงพอใจด้านระบบข้อมูลของนักศึกษาพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่ง 3 อันดับแรกคือ ความถูกต้องของสารนิเทศ ความเพียงพอของสารนิเทศกับความต้องการ และความทันสมัยกับความต้องการของผู้ใช้สารนิเทศ ส่วนความพึงใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ ความหลากหลายของรูปแบบสารนิเทศที่ให้บริการ ความหลากหลายในการเชื่อมโยงสารนิเทศ และความรวดเร็วในการใช้สารนิเทศ

2. ความพึงพอใจด้านคุณภาพและกิจกรรมการให้บริการ

ในส่วนของความพึงพอใจด้านคุณภาพและกิจกรรมการให้บริการของประชาชน พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือห้องสมุดเคลื่อนที่ทางด้านกฎหมาย ถาม-ตอบปัญหากฎหมาย และหอกระจายข่าว ส่วนความพึงพอใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ ศูนย์ประสานงานและรับร้องทุกข์ของชาวบ้านเว็บไซต์ห้องสมุดมีชีวิตทางด้านกฎหมาย และฐานข้อมูลกฎหมาย

ในส่วนของความพึงพอใจด้านคุณภาพและกิจกรรมการให้บริการของนักศึกษา พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือฐานข้อมูลกฎหมาย ห้องสมุดกฎหมายมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และห้องสมุดเคลื่อนที่ทางด้านกฎหมาย รายการวิทยุเกี่ยวกับกฎหมายที่สถานีวิทยุ FM 103.5 MHz และ 102.25 MHz ส่วนความพึงพอใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ ถาม-ตอบ ปัญหากฎหมายแผ่นพับ (สรุปสาระสำคัญกฎหมาย)

3. ความพึงพอใจด้านบริการ

ในส่วนของความพึงพอใจด้านบริการของประชาชน พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือความเหมาะสมของความรู้ความสามารถของผู้ให้บริการ ความกระตือรือร้นของผู้ให้บริการและการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ส่วนความพึงพอใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ ความทั่วถึงประชาสัมพันธ์ มีการกระตุ้นให้เกิดการใช้บริการ และการปรับปรุงการบริการตามข้อเสนอแนะในส่วนของความพึงพอใจด้านบริการของนักศึกษา พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือความเหมาะสมของความรู้ความสามารถของผู้ให้บริการ ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานที่ให้บริการ และความเหมาะสมของช่วงเวลาให้บริการ ส่วนความพึงพอใจ 3 อันดับสุดท้ายคือ การปรับปรุงการบริการตามข้อเสนอแนะมีการกระตุ้นให้เกิดการใช้บริการ และความทั่วถึงประชาสัมพันธ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

โครงสร้างการบริหาร มีผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ หัวหน้า แบ่งงานออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. งานห้องสมุดกฎหมาย เป็นห้องแยกต่างหากจากห้องอื่นมีงานบริการสื่อสารนิเทศทางกฎหมาย งานเทคนิค (จัดทำ ทำรายการ เตรียมบริการ) และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งได้แก่ งานเว็บไซต์

2. งานห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นการบริการห้องสมุดสู่ชุมชน โดยนำสื่อกฎหมายออกบริการพร้อมกับให้ความรู้ด้านกฎหมาย ตอบปัญหากฎหมายของชุมชน แจกคู่มือกฎหมายจดหมายข่าว

3. งานกิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้กฎหมาย เช่น การอบรมกฎหมายเบื้องต้นผู้นำชุมชน การจัดนิทรรศการ รายการวิทยุกฎหมายผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

บุคลากร ห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายร่วมมือกัน ได้แก่ คณะกรรมการโครงการ ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านกฎหมายและห้องสมุด บรรณารักษ์ของสำนักวิทยบริการ อาจารย์โปรแกรมนิติศาสตร์ นักกฎหมาย นักศึกษากฎหมาย

นักศึกษาบรรณารักษศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่ร่วมตอบปัญหาและให้คำปรึกษากฎหมาย ผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการประสานงานและกิจกรรมตลอดจนเลือกสถานที่จัดกิจกรรมให้สะดวกแก่การให้บริการ

การบริการและกิจกรรม ห้องสมุดกฎหมายเพื่อปวงชน ผู้ให้บริการได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ และประชาชนทั่วไป บริการสื่อสารนิเทศ กฎหมาย คือ สื่อตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสืออ้างอิง คำพิพากษาศาลฎีกา สื่อไม่ตีพิมพ์ ไลต์ทัศนวัตถุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลทางด้านกฎหมาย บริการศูนย์ประสานกฎหมาย รับปรึกษากฎหมายโดยบรรณารักษ์ประสานงานกับอาจารย์โปรแกรมนิติศาสตร์และนักกฎหมาย จัดนิทรรศการหนังสือกฎหมายและความรู้ด้านกฎหมาย

1. การอบรมกฎหมายผู้นำชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำด้านกฎหมายและประสานงานกับนักกฎหมาย
2. ห้องสมุดเคลื่อนที่กฎหมายพร้อมกับคลินิกกฎหมายเคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้าน นำจดหมายข่าวบริการ คู่มือกฎหมาย และนักกฎหมายตอบปัญหากฎหมายชาวบ้าน
3. ให้ความรู้กฎหมายจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน
4. จัดรายการวิทยุ รายการ "ห้องสมุดมีชีวิตแหล่งเรียนรู้กฎหมายของปวงชน"
5. คู่มือกฎหมายแพ่ง โดยเป็นการให้ความรู้กฎหมายในชีวิตประจำวันแก่ทุกหมู่บ้าน
6. จดหมายข่าวที่มีเนื้อหาการถาม-ตอบกฎหมายของชาวบ้าน และข่าวความเคลื่อนไหวด้านกฎหมาย และความรู้อื่นๆ
7. เว็บไซต์กฎหมาย (<http://arcm.rmu.ac.th/laws>) เป็นการจัดการความรู้ทางด้านกฎหมาย คลินิกกฎหมาย ฐานข้อมูลกฎหมายและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ทางด้านกฎหมาย กฤตภาคกฎหมายออนไลน์ คัดเลือกบทความกฎหมายและบริการบนเว็บไซต์

การดำเนินการบริการห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมายตามโครงการวิจัยห้องสมุดมีชีวิต : แหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมาย

เพื่อปวงชน หลังจากที่ได้ดำเนินการทุกกิจกรรมในกระบวนการแล้วได้ผลผลิตเกี่ยวกับกฎหมายที่เกิดขึ้นหลายรูปแบบหลายลักษณะ ได้แก่ แหล่งค้นคว้าความรู้ด้านกฎหมาย แหล่งค้นคว้าความรู้ด้านกฎหมายเคลื่อนที่ ปัญหากฎหมายได้รับการแก้ไข ผู้ผ่านการอบรมด้านกฎหมายรายการวิทยุเกี่ยวกับกฎหมาย การประชาสัมพันธ์หอกระจายข่าวเกี่ยวกับกฎหมาย เว็บไซต์ จดหมายข่าว และคู่มือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จนทำให้เกิดผลลัพธ์ ก็คือ ประชาชนและนักศึกษามีความรู้ มีทักษะ มีค่านิยม และเกิดมีเครือข่ายความร่วมมือในการเรียนรู้ด้านกฎหมายจากหลายฝ่าย ได้แก่ บรรณารักษ์ นักกฎหมาย ทนายความ นักจัดรายการวิทยุ นักศึกษา ประชาชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ในการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้กฎหมาย และผลกระทบที่ทำให้ประชาชน และนักศึกษานำความรู้ด้านกฎหมายที่ได้รับนั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตทั้งต่อตนเองและต่อสังคม เพื่อเป็นการลดเส้นทางการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมสันติสุข

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั้งภายในคือ นักศึกษา อาจารย์ และภายนอก คือ ประชาชนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบข้อมูล กิจกรรม และการบริการอยู่ในระดับมาก ดังคำกล่าวที่ว่า

"อยากให้มีแบบนี้"

"ชอบผู้ตอบกฎหมายเป็นคนบ้านเดียวกัน พูดกันเข้าใจง่าย"

"ไม่ควรจัดรวมหลายหมู่บ้าน"

แต่ประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงนาง มีความพึงพอใจบริการเว็บไซต์และฐานข้อมูลกฎหมายอยู่ในระดับน้อย

หลังจากคณะวิจัยได้ทดลองรูปแบบของห้องสมุดแล้วก็ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตด้านกฎหมาย ผ่านสื่อบุคคล ป้ายประชาสัมพันธ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ หอกระจายข่าว เว็บไซต์ และปัจจุบันกิจกรรมที่ดำเนินการต่อเรื่องและยั่งยืนคือ ห้องสมุดกฎหมาย เว็บไซต์ คลินิกกฎหมาย และรายการวิทยุ

1. จากผลการวิจัย พบว่า ในด้านบุคลากรถ้าต้องการที่จะให้เกิดการเรียนรู้กฎหมาย บุคลากรทุกฝ่ายต่างๆ ต้อง

ประสานพลังกันทั้งพลังกายและใจของสถาบันการศึกษาและท้องถิ่นร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จะเกิดเครือข่ายการเรียนรู้และเรียนรู้อย่างยั่งยืน บุคลากรต้องมีทักษะและเทคนิคในการให้ความรู้กฎหมายสำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มนักศึกษาและประชาชน กิจกรรมการให้ความรู้กฎหมายต้องต่อเนื่อง สม่่าเสมอ จะทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทำให้เกิดการขยายการเรียนรู้ การแพร่กระจายของสารสนเทศ และทำให้เกิดพลังทางปัญญากับบุคคล แต่ในส่วนของบุคลากรของสำนักงานวิทยบริการ บรรณารักษ์ต้องทำงานหลายงานเพราะเดิมมีงานประจำที่ทำอยู่แล้วอาจจะทำให้ทำงานไม่ได้เต็มที่ อีกทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดกฎหมายควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายด้วย เพื่อตอบคำถามและแนะนำการอ่านและการค้นคว้า เนื่องจากต้องบริการประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ทางได้กฎหมาย เพราะปัญหาบางอย่างถ้าจะประสานงานกับอาจารย์และนักกฎหมายอยู่อาจจะทำให้เข้าไป และบรรณารักษ์ควรจะมีทักษะในการตอบปัญหา การรวบรวมคำตอบที่ซ้ำๆ แล้วจัดทำไว้ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริการ และมีมนุษยสัมพันธ์ ตื่นตัวอยู่เสมอในการบริการ ยินดีที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ

2. จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ในการสร้าง การเรียนรู้กฎหมายให้ชาวบ้านนั้นชาวบ้านให้ความสนใจมากที่สุด เป็นการตอบปัญหากฎหมาย การอบรมกฎหมายโดยใช้ตัวบุคคลหรือผู้รู้กฎหมายเป็นผู้ให้ความรู้ อาจเป็นเพราะชาวบ้านไม่ชอบการอ่านและอ่านหนังสือน้อย ตลอดจนการพูดคุยกับผู้รู้กฎหมายจะทำให้ชาวบ้านมีความกระจำในปัญหามากกว่า เพราะได้มีการซักถามและได้รับคำตอบในเวลานั้น

“ผู้ตอบกฎหมายเป็นคนบ้านเดียวกัน (อีสาน) ฟังง่าย เข้าใจง่าย”

และข้อกฎหมายก็มีรายละเอียด หลักกฎหมาย ทำให้เข้าใจยาก ต้องการเรียนรู้โดยการสนทนาจากประสบการณ์จริง จากผู้รู้กฎหมาย เป็นผู้มีความรู้ อาจารย์ทางด้านกฎหมาย จะเห็นจากการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ชาวบ้านที่มาใช้บริการกล่าวว่า

“ควรจัดแต่ละหมู่บ้านไม่ควรรวมเพราะตอบปัญหาไม่ทัน”

3. คำนึงถึงความเชื่อถือในตัวบุคคล ชาวบ้านมีความเชื่อกับผู้นำและความอาวุโส จากการสอบถามสัมภาษณ์พบว่า ถ้ามีปัญหาชาวบ้านจะให้วิธีการถามผู้นำหรือผู้ที่ชาวบ้านนับถือ ญาติพี่น้อง อาจารย์ประจำโรงเรียน ตำรวจ มากกว่าการอ่านและศึกษาเรียนรู้เอง เช่น จากการสอบถามสาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน พบว่า

“เข้าร่วมเพราะเป็นภรรยาผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชาวบ้านมาถามจะได้ช่วยได้” ดังนั้นผู้ประสานกฎหมายที่เป็นผู้นำชาวบ้านที่ผ่านการอบรมกฎหมายก็จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี ตลอดทั้งคู่มือกฎหมายที่คณะผู้วิจัยได้แจกได้นั้นก็จะช่วยได้ในส่วนหนึ่ง จะเห็นได้จาก ผู้ใหญ่บ้านหญิงที่ผ่านการอบรมสามารถเกลี้ยกล่อมลูกบ้านที่ทะเลาะกันได้ ข้อสังเกตของผู้วิจัย กรณีหมู่บ้านที่ผู้นำมีผู้อาวุโสมีภูมิปัญญาในท้องถิ่น จะเป็นหมู่บ้านที่มีสันติสุขมีปัญหากฎหมายน้อย

4. จากการสอบถามและการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การเรียนรู้กฎหมายต้องควบคู่กับคุณธรรม ดังตัวอย่าง ผู้มีความรู้บางครั้งจะเอาัดเอาเปรียบผู้ไม่รู้ เช่นในการฉ้อโกงบ้านหมู่บ้านหนองโพน ที่ถูกหลอกลวงซึ่งมีอาชีพครูเป็นผู้มีความรู้ให้ เชื้อมอบที่ดินให้เชื้อ ดังนั้นบุคคลที่มีความรู้แล้วต้องมีคุณธรรมด้วยจึงจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการเอกรัดเอาเปรียบ สังคมจึงจะมีสันติ

5. จากผลการประเมินความพึงพอใจในด้านเว็บไซต์และฐานข้อมูลของประชาชนนั้น พบว่า มีอยู่ในระดับน้อยเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้คอมพิวเตอร์ใช้และใช้ไม่เป็น จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า อินเทอร์เน็ตตำบลก็ไม่สามารถต่ออินเทอร์เน็ตได้ใช้เป็นเครื่องพิมพ์เอกสารมากกว่า

6. จากผลการวิจัย พบว่า ความร่วมมือและประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์ผู้สอนวิทยากรในการจัดหาสื่อสารนิเทศด้านกฎหมายในการประกอบการสอนและการจัดกิจกรรม การจัดบริการของห้องสมุด เช่นการคัดเลือกสารนิเทศให้ตรงกับการศึกษาและความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา สนับสนุนการเรียนการสอนวิชากฎหมายและวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์ เช่น วิชารัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการส่งเสริมคุณภาพในการ

เรียนการสอนด้วย จะเห็นได้การ จำนวนนักศึกษาที่มาใช้บริการ การถามปัญหาผ่านเว็บไซต์กฎหมาย การเสนอแนะหนังสือกฎหมายให้ห้องสมุดจัดหาเพิ่มขึ้น

7. ผลวิจัยพบว่า ประชาชนยังมีความยากจนจะเห็นจากคำพูดของประชาชนที่ว่า “เอามาทำไมกฎหมาย ไม่มีจะกินมากกว่า” ในส่วนหนึ่งสาเหตุของความยากจนของประชาชนที่เกิดจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้หรือบุคคลอื่น ก็คือ การไม่รู้กฎหมายของราษฎรโดยเฉพาะกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน ซึ่งพอสรุปปัญหาและกฎหมายที่ชาวบ้านสนใจ ได้แก่

7.1 ปัญหาเกี่ยวกับการขายฝาก ปัญหาเกี่ยวกับการขายฝากที่เกิดขึ้นกับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแวงนาง อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคามนี้ มี 2 ประเด็นปัญหา ประชาชนเข้าใจผิดว่าขณะที่ตนทำสัญญานั้นเป็นสัญญาจำนองหรือจำนำ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นยังเป็นของตนอยู่ แต่ปรากฏว่าจริงๆ แล้วสัญญาที่ทำขึ้นนั้นเป็นสัญญาขายฝากที่กรรมสิทธิ์ได้โอนไปเป็นของผู้ซื้อแล้ว เมื่อประชาชนได้ไปขอขยายเวลาไต่กับผู้ซื้อนั้น ไม่ได้ทำหลักฐานให้สมบูรณ์ โดยจะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับไต่ ดังนั้นเมื่อพ้นกำหนดเวลาไต่ ทรัพย์สินที่ขายฝากจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อทันที

7.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน กรณีนี้เป็นกรณีที่ถูกหนี้กู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้มากกว่า 50 บาทขึ้นไป เมื่อประชาชนที่เป็นลูกหนี้นำเงินที่กู้ยืมไปคืนให้กับเจ้าหนี้ แต่ไม่ได้ทำหลักฐานการคืนเงินกู้ให้สมบูรณ์ ตามกฎหมายจึงทำให้การคืนเงินที่กู้ยืมไปนั้นไม่สมบูรณ์ด้วย กล่าวคือ ประชาชนยังคงเป็นลูกหนี้ตามจำนวนเงินที่ได้กู้ยืมไปนั้นเหมือนเดิม

7.3 ปัญหาการถูกแย่งการครอบครองทรัพย์สิน โดยมีขอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ประชาชนไม่ทราบเกี่ยวกับความสำคัญเกี่ยวกับอายุความของเอกสารสิทธิแต่ละประเภทว่าระยะเวลาในการฟ้องนั้นจะต้องฟ้องภายในระยะเวลาที่ปีและเริ่มนับตั้งแต่เมื่อใด

7.4 ปัญหาการตั้งผู้จัดการมรดก ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้จัดการมรดกได้นำฉ้อฉลทรัพย์สินที่เป็นมรดก โดยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือตามพินัยกรรมที่กำหนดไว้ กล่าวคือ

ได้ดำเนินการโอนมรดกบางส่วนหรือทั้งหมดให้กับตนเองหรือบุคคลอื่น นอกจากปัญหากฎหมายแล้ว ผู้หญิงที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีปัญหาสุขภาพ และงานฝีมือ และอาจจะมีปัญหาอื่นๆ ชาวบ้านมักจะไม่น่าเชื่อถือ ผู้ให้ความรู้ต้องสร้างความคุ้นเคยสนับสนุนจึงจะได้คำถาม

8. ในการเรียนรู้กฎหมายนั้นหากทุกฝ่ายร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์สังคมไทยด้วยการเสียสละเวลา กำลังทรัพย์ ระเบิดภูมิปัญญาทางด้านกฎหมาย ผสมผสานกับคุณธรรม จริยธรรม และบรรทัดฐานทางสังคม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมงาน มีพลัง เหมือนสิ่งมีชีวิตความร่วมมือกันเป็นทีมประสานกับชุมชน มีเจตคติที่ดีต่อกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้กฎหมายให้กับนักศึกษาและประชาชน อันจะส่งผลให้เกิดสันติสุขในสังคมไทย เกิดการป้องกันปัญหาที่จะเกิดข้อพิพาททางกฎหมายเป็นสังคมสันติสุข

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้มีระบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อปวงชนสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามและประชาชนตำบลแวงนาง ตลอดจน ผู้สนใจทั่วไปใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดทั้งเปิดโอกาสให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด พร้อมทั้งได้พัฒนาระบบกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถสื่อสารสารสนเทศได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ประชาชนจะตระหนักในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามกฎหมายไทย ลดความขัดแย้ง ขจัดข้อพิพาท การทะเลาะวิวาท ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีชีวิตที่รุ่งเรืองโดยไม่เบียดเบียนกัน เป็นการพัฒนาที่สมดุลอย่างมีคุณภาพ อันจะส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ และค่านิยมพร้อมที่จะปรับตัวตอบรับการเปลี่ยนแปลง อำนาจให้ประเทศชาติผาสุกวิฤติ สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างมั่นคงยั่งยืน ผลักดันให้เกิดการสร้างพลังร่วมกัน สร้างค่านิยมใหม่ที่เอื้อต่อการปรับตัวพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงของ สถานการณ์ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการขยายผลห้องสมุดมีชีวิตไปยังพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดเครือข่ายแหล่งเรียนรู้กฎหมาย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้จะช่วยลดความขัดแย้งและทำให้สังคมเกิดสันติสุข
2. ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนประจำตำบลหรือหมู่บ้าน จะทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาอินเทอร์เน็ตตำบล เพื่อให้เกิดเครือข่ายและสะดวกในการเข้าถึงข้อสนเทศทางกฎหมายและอื่นๆ ของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545) **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชลัยพร เหมะรัชตะ. (ม.ป.ป.) “ห้องสมุดกฎหมายในประเทศไทย”. ใน **บรรณารักษ์ 40** (หน้า26-43) กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์. (ม.ป.ป.) **โครงการนำเสนอห้องสมุดมีชีวิตคือห้องสมุดแห่งความร่วมมือหรือห้องสมุดพึ่งพา (Joint-Use Library)** มหาสารคาม: ศูนย์สารสนเทศอีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2540) **กฎหมายแพ่ง; หลักทั่วไป**

กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประณต ผ่องแผ้ว. (2535) “การเผยแพร่ความรู้กฎหมายกับการพัฒนาชนบท”. **วารสารอัยการ**, 15 (174), 119-125.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2536) “แนวทางในการพัฒนาห้องสมุดศาลและกระทรวงยุติธรรม” **ตุลพา** 30, 60-76.

ผ่องพรรณ แยมแซโซ. (2542) **การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ห้องสมุดที่มีต่อการให้บริการชุมชนของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ห้องสมุดแห่งประเทศไทย, สมาคม. **ชมรมห้องสมุดเฉพาะ**.

(2537) **ห้องสมุดเฉพาะ 2543/2000 : ความท้าทายและสังคมความรู้ยุค 2000**. กรุงเทพฯ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

อุกฤษ มงคลนาวิน และคณะ. (2539). **ปัญหากฎหมายสำหรับประชาชน** (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : ธีรนาถพรินต์ติ้งเพรส

Griffin, Jim. (1990) **The Living Library**. [CD-ROM] Available (ED357972) [2003 August 14]

Library and Information Commission. (2003)

Prospect : A Strategy for Action Library and Information Research; Development and Innovation in the United Kingdom. [Online]. Available: <http://www.ukoln.ac.uk/services/lic/research/> [2003, August 11]

